

ZPRÁVA ZE SLUŽEBNÍ CESTY

Inforum 2015

26.-27.5.2015

Marta Zizienová

Místo schůzky : VŠE, Praha

Konference probíhala dle programu. Z pohledu UKN je zajímavé:

Sborník je k dispozici na: <http://www.inforum.cz/cs/sbornik>. Nekonal se přednáška Karen Blakeman.

Zahájení konference - doc. Dvořák, Vysoká škola ekonomická v Praze

Oblast knihovnictví je pro vysoké školy čím dál důležitější, servis je čím dál nutnější.

Úvodní příspěvek - Vladimír Karen, Albertina icome Praha s.r.o.

Proběhl úvod do historie a současnosti činnosti knihoven z produkce Ústavu dezinformačních studií vč. praktické ukázky (Karen, tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastný; Vojtášek jako knihovník Arnoštek v legínách, obávaný katalogizátor, slaboučký knihovník). Zahájili knihovnický kurz Grantopsanec (jako indikátor zvolte počet lahví, které vypijete, to přece s přáteli snadno ovlivníte), motto „jděte a pište“.

Více než slova: budoucnost dokumentů - Lyn Robinson, City University London, Velká Británie

Zmínila predikce budoucnosti dokumentů, vývoj základní terminologie. Dokument se bude rozšiřovat, budeme popisovat cokoli, co bude přístupné a bude schopno informovat. Použila termíny „neo-documentation“, „post-neodocumentation“ (propojit galerie, knihovny, archivy a muzea, digitální obsah, metadata, datasey aj.). Přichází otázka virtuální reality. Co je dokument ve světě nerealit?

Můžeme mít všechno? A chceme mít všechno? Vývoj sbírek akademických knihoven - Michael Levine-Clark, University of Denver Libraries, Spojené státy americké

Ve chvíli, kdy začneš zajišťovat „potenciální kolekce“, změní se způsob, jak bude akademická knihovna pracovat. Knihovna byla první místo, kam šel člověk pro informace, to už dál neplatí. Knihovna musí přemýšlet o své roli. Studenti očekávají okamžitý přístup ke všemu, pokud ho nedostanou, tak přechází k jiné věci (činnosti). Tomu ale nedopovídá naše tradiční akvizice (nákup knih, předplatné časopisů). Při tradičním modelu je obtížné sehnat vyprodané tituly, získat staré časopisy, budujeme sbírky nevyužitého materiálu, který se výrazně duplikuje. Přešli na nákup kolekcí časopisů, akceptují, že většina je v knihovně dostupná jen na omezenou dobu. Přešli na PDA u e-knih a nákup kolekcí. I na elektronický obsah je nutné dělat záznamy v katalogu. (Pozn.: Množství knih stejně není dostupných v e-formě). Otázkou je, jestli přístup k zakoupeným e-knihám bude navždy garantovaný? Budou e-knihy navždy v nabídce prodejce? Budu potřebovat nějaký nástroj, aby byly pořád dostupné v knihovně. Je nutné se vrátit zpět k myšlence správcovství. Speciální kolekce budou ty sbírky, které jsou důležité pro naši instituci. Musíme se víc zamyslet nad způsoby vyhledání a způsoby doručení dokumentů.

Tvorba fondu na základě efektivní akvizice - Pål Hermod Bakka, University of Bergen Library, Norsko

Cca 15.000 studentů, FTE 17000. Uživatel vybere knihu, využije, knihovna to zaplatí. Metodika využití knih a e-knih není totožná. V prezentaci jsou data a grafy. Užití e-knih roste, pokud jsou v katalogu. Uživatelé navrhující nákup preferují tištěné knihy, protože jsou levnější. Roční rozpočet na nákup je 13.5 mil. Kč.

Centrální portál knihoven – začínáme - Petr Žabička, Moravská zemská knihovna v Brně, Petra Žabičková, Moravská zemská knihovna v Brně, Bohdana Stoklasová, Knihovna AV ČR, v. v. i., Martin Lhoták, Knihovna AV ČR, v. v. i.

Jak začaly růst zkušenosti knihoven s dodavateli, tak začaly růst i pochybnosti o variantě řešení na klíč. Bylo by drahé doplňování chybějící funkcionality. Zúčastněným knihovnám se nepodařilo dojít ke konsensu ohledně organizace a financí. Výběrové řízení na dodavatele SaaS nebude v r. 2015 realizované, bude třeba zvolnit a zapojit více knihoven do projektu. Je třeba otestovat možnost vlastního vývoje. Pilotní provoz probíhá v MZK, která si dokáže představit, že na VuFindu dokáže vytvořit CPK. Prioritou se stalo zapojení knihoven a dalších zdrojů, integrovat alespoň základní služby knihoven, zahrnout data ze Souborného katalogu. V prezentaci je schéma navrhovaného portálu (podobné jako FINNA) – jádrem je VuFind. Centrální index předpokládají zapojit až v budoucnu. Letošní vývoj je financován z VISKu, aktuálně vytipovávají další knihovny pro zapojení. Chtějí zapojit knihovní katalogy, digitální knihovny, ANL, SKC, VPK, pracují na dalších zdrojích (vyjednávají smlouvy na přístup k datům). Záznamy stahují, uchovávají beze změn, deduplikují virtuálně (záznamy slučují a využívají pro indexaci), zobrazují záznam z knihovny podle přihlášeného uživatele (budou se snažit odhadnout). Požadavky na knihovny jsou: OAI-PMH vč. polí 996, shibboleth+eduID, protokol NCIP. Veřejný provoz je naplánován na 2016. Uvidí se, jaká bude manažerská a technická připravenost knihoven.

Vliv discovery služeb na využití časopisů v knihovnách - Michael Levine-Clark, University of Denver Libraries, Spojené státy americké

Studie zahrnuje 33 knihoven. Knihovny spekulují o tom, že dodavatelé discovery systémů směřují uživatele na svůj vlastní obsah. Je otázkou, jestli implementace discovery systému ovlivňuje využití časopisů. Pokud bylo cílem implementace zjednodušení vyhledávání, pak statistiky užití mohou jít dolů. Hypotéza zněla, že při implementaci DS se statistiky využití nezmění, DS přetáhne vyhledávání z jiných zdrojů. Využití předplacených časopisů v EIZ se nezměnilo. Využití podle velikosti FTE – čím větší instituce tím větší vliv DS na počet vyhledávání. Využití kleslo u děl malého specializovaného STM vydavatele, jinak vždy vzrostlo. Vyhodnocení – každý DS zvedne využití článků. Některé DS zvednou užití více než jiné (nejvíce Summon, pak Primo, pak ostatní systémy). Prezentace je k dispozici na:

<http://www.slideshare.net/MichaelLevineClark/levineclark-michael-measuring-discovery-the-impact-of-discovery-systems-on-journal-usage-invited-inforum-conference-on-professional-information-resources-prague-may-26-2015discovery-2015-inforum-levine-clark>.

CzechELib? - Martin Svoboda, Národní technická knihovna

Ministerstvo má prý připravené řešení – projekt je připravován se skupinou operačních programů 4, předkladatelem by mělo být MŠMT. NTK jako příspěvková organizace je nepoužitelná (pro rozdělení peněz mezi ostatní instituce, protože nemůže spravovat peníze cizích organizací). Nositelem licencí by měla být NTK. Neví se, kdo bude vyjednávat smlouvy. Odhaduje se přidělená 1 miliarda Kč na 5 let. Projekt se začne připravovat v červnu 2015 spolu s OP4 (ing. Radek Rinn). Upřesnění ing. Hakenové - Věcný záměr zákona na podporu vědy a výzkumu je předkládán, ale ten

infrastrukturu neřeší. Do výhledu návrhu státního rozpočtu na rok 2018 nebyly akceptovány finanční prostředky na nákup EIZ (300 mil Kč na EIZ). Měl by to být systémový projekt MŠMT?

Příběhy velryb a sledů: porovnání vyhledávání na webu a v předplacených zdrojích - Marydee Ojala, Online Searcher, Spojené státy americké

Řešení je – musíš využívat všechno (míněno všechny zdroje – Google, Bing atd.), ale uživatelé to takhle nedělají. Jeden vyhledávač najde jen omezené množství výsledků, jiný najde jiné výsledky. Vyhledávače pomáhají uživateli zpřesňovat vyhledávání, uživatelé to nedělají sami. Až po určité době uživatel dotaz zpřesní. Uživatelé nerozumí tomu, co našli (polím, termínům v tezaurech, abstraktům bez plného textu). Informační profesionál oceňuje proces vyhledávání (možná víc než samotné výsledky). Google je orientovaný na prodej, proto jsou úvodní hity zaměřené na spotřebitele. Je důležité si uvědomit, že když někde lidé hledají, tak si na dotyčný postup zvyknou a pak už ho nemění a nepřemýšlí nad ním. Typy vyhledávání jsou: known items (vím, co hledám – knihu od autora, jméno společnosti), citation searching (citační databáze, Google Scholar je lepší), open-ended research project (použij value-added content). Je obtížné porovnat výsledky vyhledávání, když neznáš cíl vyhledávání. Taktikou je přesměrování – co dalšího mi vyhledávač nabízí? Vyhledávače se učí z vyhledávání, ale předplacené databáze ne (kdo je lepší?).

Výlov novinek z rybníka zvaného Web Search - Vilém Sklenák, Vysoká škola ekonomická v Praze - Fakulta informatiky a statistiky - Katedra informačního a znalostního inženýrství

Dne 21.4.2015 nastal Mobilgeddon (Google modifikoval algoritmy pro řazení výsledků pro mobilní zařízení tak, aby se první zobrazovali mobile friendly výsledky). Panda znevýhodňuje výsledky nižší kvality, Penguin penalizuje weby s nekalými praktikami SEO. Pigeon posiluje pozici webů s lokálním obsahem (restaurace, notáři aj.). EU s Googlem bojuje právnicky. Jediný jakžtakž úspěšný konkurent je Bing, možná konkurenci spustí Apple. Je rozdíl mezi deep webem (část webu, která není navštěvována a indexována roboty, ale je běžně dostupná pro uživatele) a dark webem (jde o to, aby obsah byl co nejvíce nedostupný, anonymizovaný, např. Silk Road, Tor). Služba Memex je vyvíjena v DARPA a bude schopna indexovat dark web. V ČR je konkurentem Googlu Seznam. Autorova zkušenost se studenty je taková, že pokrok je na škodu věci a je vidět negativní dopad technologií.

Vyhledávání a Big Data - Pavel Kocourek, INCAD, a Search Technologies company

Má pocit, že se v oblasti vyhledávání nic neděje, ale odehrává se spousta věcí okolo (např. big data). INCAD je součástí firmy „A Search Technologies Company“. Z big data se dá vyvodit, jaký je trend, lze získat celkový pohled na stav, objevit souvislosti.

Statistiky využití článků v online repozitářích - Jan Mach, Univerzita Karlova v Praze - Filozofická fakulta - ÚISK; Vysoká škola ekonomická v Praze – CIKS

Měli bychom zjišťovat, které práce jsou významné, odkud jsou navštěvované aj. V DSpace UTB Zlín jsou základní údaje přístupů. Metriky na bázi počtu citací – IF (týká se celého časopisu), citační index (ohlas) nebo Hirschův index lze použít u konkrétního článku. Korelace mezi množstvím citací a IF časopisu od r. 1990 klesá (pravděpodobně pod vlivem dostupnosti v Internetu). Nejzajímavější články se více a více rozprostírají mezi různé časopisy, čili bude klesat význam IF. Klesá význam časopisu, požadovaný je konkrétní článek. Dostupné jsou webometriky, indikátory na bázi počtu stažení, sociální metriky nebo alternativní metriky. Předvedené byly metriky PLOS ONE, Total-Impact, PlumX. Články se často tweetují a lajkují, nejčastěji jsou zobrazené v prohlížeči, často jsou komentované. Statistika sdílení na FB moc nevypovídá o významu článku v repozitáři. Statistika stažení článku je více vypovídající. Při řešení jednotného počítání statistik z mnoha

repozitářů je nutná jednotná identifikace (ideálně DOI), pro informace o užití doporučuje OAI-PMH, SUSHI nebo Tracker protokol. Je definováno dost statistik (COUNTER, PIRUS, PIRUS2, OA Statistics, KE Usage Statistics, SURFsure, IRUS-UK aj.). V OA repozitářích je možné využít metriky na bázi počtu citací, alternativní metriky, webometriky. Doporučuje zahájit projekt podobný IRUS-UK a vyzývá správce repozitářů k zapojení (VŠE vyzkouší tuto cestu, má předjednanou spolupráci s NUŠL).

Ochrana autorských práv a osobních údajů v dokumentech umístěných v cloudu - Jitka Koubalíková, Vysoká škola ekonomická v Praze - Fakulta mezinárodních vztahů - Katedra obchodního podnikání a komerčních komunikací

Word, Excel PowerPoint fungují bez problémů jako WebApp. VŠE používá jako produkt sjednocené komunikace OneDrive (předplácí jako SaaS), nevyužívají jiné servery. Problémem jsou formulářové smlouvy (nejde vyjednávat text), které jsou kolizní v rámci soukromého mezinárodního práva. Podstatná je dostupnost (jak je zajištěn a garantován přístup k dokumentům instituce). V cloudu je někdy obtížné určit autora, ne každý, kdo nahrál dokument do cloudu, musí být autor (může to být např. sekretářka). Při výběru poskytovatele by se měla řešit bezpečnost, zvažovat rizika, zálohování dat, ztráta dat z nedbalosti, fyzické uložení dat (osobní data, která vznikla v EU, se mohou volně pohybovat po EU).

Rozpoznávání a indexování knižních obsahů - Jan Pokorný, Národní technická knihovna

V mnoha případech obecná předmětová hesla nestačí k vyhledávání speciálních termínů v OPACu. Je možné indexovat obsah knihy. NTK zvolila metodu vytěžování klíčových slov z obsahů knih. Postup – naskenují obsah knihy, provedou OCR (získají text a bloky textu), rozliší bloky textu a stran, vyseparují nepodstatné bloky (čísla kapitol, označení sloupců v obsahu aj.), proběhne textová analýza (pro určení kapitol a podkapitol), slova převedou do základních tvarů (případně seřadí podle velikosti rozsahů stran), informace uloží do bibliografického záznamu. Problémy jsou: odlišná typografie obsahů, odlišná struktura obsahů, množství jiného textu nesouvisejícího s obsahem. Největším problémem je rozpoznávání závislostí textů. Klíčová slova lze ukládat do pole 505 (záznam se výrazně zvětšuje), do pomocného úložiště a linkovat se záznamem, do externího systému (je možné sdílet s více knihovnami, podobná funkcionalita jako Obálky knih.) – tato varianta by byla nejvýhodnější. V rámci VISK vyvíjejí pomůcku (do konce roku by měla být k dispozici ostrá verze); budou vyvíjet všechny tři varianty, měl by to být volný nástroj pro všechny. Aktuálně se nebudou řešit odkazy.

Rybaření ve vodách plných žraloků: vzestup občanské žurnalistiky, otázka důvěryhodnosti a vymazání historie - Marydee Ojala, Online Searcher, Spojené státy americké

Sociální média začala jako nástroj osobní komunikace, ale transformovala se do nového zdroje informací. Využívá se linkování, budují se vztahy, posílají se doporučení. Tyto zdroje jsou nekontrolované. SS zdroje – FB, Twitter, LinkedIn, fóra, diskusní skupiny, blogy, YouTube, Flickr, Imgur, Tumblr, Periscope, Meerkat. Mladí uživatelé preferují vizuálně předávané informace, zdroje s vizuálním obsahem. Nové zprávy mnoho uživatelů získává přes Twitter, Facebook. Rozebrán byl kontext pro „citizen journalism“ (např. otázky evaluace a důvěryhodnosti). Rozdíly mezi tištěným a online obsahem se zmenšují. Online články jsou aktualizovány, prezentovány na SS vydavatelů. Roste význam mediální gramotnosti. Uživatelé obecně nevěří tradičním médiím. Reportování aktuálních událostí může být často chybné (míněno momentální situace). Rostou: hoax, misinformation, nedorozumění, efekt se multiplikuje, disinformace, přehánění, ať už cíleně nebo pro zábavu. Otázka zní, jak víme, co je pravda? Jaká je rovnováha mezi osobním soukromím a veřejným zájmem vědět? Probíhá osobní cenzura. Library of Congress bude indexovat Twitter.

Historické bádání jako detektivní práce aneb Skládáme mozaiku z mnoha střípků - Filip Vojtášek, Albertina icome Praha s.r.o.

Zdrojem jsou zahraniční prameny, zahraniční literatura, domácí prameny, domácí literatura. Internetová éra nabízí spoustu nástrojů, ale stále musíme analyzovat a procházet všechny zdroje. Přibýly odborné diskuse, sociální sítě, blogy, YouTube, Fold3, Flickr. Genealogická data jsou na portálu Ancestry. Jeho zkušenosti jsou takové, že neexistuje univerzální metoda, neexistuje trvalá pravda, nutná je trpělivost, je nutné využít více paralelních cest, netradiční zdroje jsou nezbytné, některý dílek nemusí zapadnout.

Cesta je ten nejdůležitější cíl – hledejme tu správnou v podpoře vědy a výzkumu - Lukáš Budínský, Knihovna Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

Na podzim 2014 proběhl průzkum informačních potřeb akademických pracovníků UTB; v něm byla otázka „Napadlo Vás něco, jak vylepšit naše služby?“. Pro metriky využívají PlumX. Problémem je jednoznačný identifikátor autora (vyzkoušeli mnoho cest – ResearcherId, ale myslí si, že vhodnější bude ORCID). V prezentaci je uvedeno, že 25% autorů nemá zájem o jednoznačný identifikátor.

Informační a publikační strategie mladých vědců - Iva Adlerová, České vysoké učení technické v Praze - Ústřední knihovna, Lenka Němečková, Marta Machytková, ČVUT v Praze, Ústřední knihovna, oddělení podpory studia, Česká republika

SCIgen je program pro automatické generování vědeckých článků. Autorství vědecké publikace se dá koupit. Mladí autoři nejsou zvyklí si udělat důkladnou rešerši předtím, než začnou pracovat. Velmi často je kvalitní obsah ne až tak kvalitně prezentován.

Scopus, Mendeley, SciVal – Číst, psát, analyzovat - Krzysztof Szymanski, Elsevier, B.V., Polsko
Integrovali metriky z Mendeley a Altmetrics na úrovni využití článků.

Zpracovala: Marta Zizienová

